

“O scrisoare pierdută”

Ion Luca Caragiale

Fiind considerat “cel mai mare creator de viață din literatură română”, I.L.Caragiale este un reprezentant al realismului, unul dintre Marii Clasici ai literaturii române. Scriitorul surprinde prin proză și dramaturgie o nouă viziune asupra societății românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Publicată în anul **1884**, opera “**O scrisoare pierdută**” este o comedie de moravuri, în care se personajele sunt antrenate într-un conflict derizoriu, minor, soluționat printr-un final fericit.

Ca specie a genului dramatic, comedia satirizează aspecte ale unei societăți viciate, iar Caragiale abordează în această operă **tema** degradării vieții politice, sociale și private prin surprinderea unui episod dintr-o campanie electorală. Punctul de plecare al comediei este viața politică a anului 1883, când problema revizuirii Constituției a scindat partidul liberal în două grupări: cea moderată (condusă de I.C. Brătianu) și cea radicală (reprezentată de C.A. Rosetti).

Titlul de tip analitic, atrage atenția asupra conflictului derizoriu al comediei, exclusiv de natură exterioară, tensiunile care destabilizează universul apărând subit și dispărând la fel de nemotivat precum s-au ivit. Articulația nehotărâtă a substantivului (“o scrisoare”) sugerează caracterul general al fenomenului de șantaj. Scrisoare este ea însăși un personaj, un obiect animat care generează tensiune dramatică prin pierderea succesivă.

Opera are o structură clasică, fiind împărțită în **4 acte**. Subiectul se dezvoltă prin intermediul dialogului dramatic, iar textul începe “ex abrupto”, cu discuția

dintre Pristanda, polițistul orașului, și prefectul Tipătescu, căruia i se aduce la cunoștință ca Nae Cațavencu, liderul opoziției, este în posesia unei scrisori compromițătoare care îi poate favoriza obținerea mandatului de deputat. Astfel, intriga piesei este declanșată de pierderea unei scrisori de amor pe care prefectul o trimisese Zoei, soția lui Zaharia Trahanache. Scrisoare devine obiect de șantaj, astfel încât tensiunea dramatică crește treptat, prin tehnica acumulării treptate a conflictului (numită și tehnica bulgărelui de zăpadă). Scrisoare este găsită de cetățeanul turmentat și subtilizată de la acesta de Cațavencu, care speră să fie susținut politic, amenințându-l pe Tipătescu cu publicarea ei în ziarul său “Răcnetul Carpaților”. După ce încearcă zadarnic să recupereze scrisoare, Tipătescu se lasă convins de Zoe să propună candidatura lui Nae Cațavencu. La adunarea electorală, prezentată în actul al III-lea, va fi propus, însă, Agamemnon Dandanache, candidatul trimis de la centru. În încăierarea care se produce, Cațavencu își pierde pălăria în căptușeala căreia își ținea scrisoare, așa încât este găsită din nou de cetățeanul turmentat și este restituită “adrisantei”, adică Zoei. Totodată, Trahanache descoperă o poliță falsificată de Cațabencu, pe care dorește să o folosească drept armă de contrașantaj. Pierzând orice șansă de a fi ales deputat, Cațavencu acceptă situația umilitoare de a conduce manifestațiile organizate în cinstea alesului opoziției. Astfel, personajele aflate inițial în conflict se împacă, iar intransigența lor inițială se topește într-un compromis ridicol, specific comediei de moravuri.

Categoria estetică fundamentală a speciei este **comicul**, a cărui sursă principală este reprezentată de contrastul dintre aparență și esență. Există o multitudine de forme ale comicului, strălucit ilustrate de Caragiale în forme devenite memorabile.

Comicul de situație reiese din împrejurările surprinzătoare în care sunt puse personajele, determinate de confuzii, coincidențe și încurcături. Principala situație comică este pierderea și regăsirea repetată a scrisorii de amor, care, din obiect privat devine armă de șantaj. Alte situații comice sunt numărătoarea greșită a steagurilor de către Pristanda, întrebarea Cetățeanului Turmentat “eu cu cine votez?”.

Comicul de moravuri are în vedere degradarea vieții politice prin abuzul de putere, lipsa interesului civic, demagogia, șantajul (practicat de Cațavencu, Trahanache și Dandanache), dar și imoralitatea de viața de familie, ori triumphiul conjugal Tipătescu-Zoe-Trahanache.

Comicul de limbaj este principală modalitate de individualizare și caracterizare a personajelor, ilustrând trăsături precum incultura, parvenirea și prostia. De exemplu, Nae Cațavencu, avocat și ziarist considera “capitalist” un locuitor al capitalei, iar ticurile verbale ale lui Zaharia Trahanache “ai puținică răbdare” demonstrează lentoarea în gândire și sărăcia vocabularului. În plus, Pristanda, polițistul orașului, folosește cuvinte cu formă greșită, din cauza lipsei de educație: “famelie”, “bampir”, “renumeratie”.

Comicul de caracter determină crearea de tipuri umane dominate de trăsături negative, universal valabile. Sub aparența tipologiilor clasice, însă, personajele lui Caragiale dezvăluie și o construcție modernă. În piesă își fac apariția cocheta adulterină (Zoe), demagogul (Cațavencu), funcționarul slugarnic (Ghiță Pristanda), prostul fudul (Farfuridi, Brânzovenscu).

Personaj cu un portret complex, **Ștefan Tipătescu** este prefectul județului, cel mai bun prieten al lui Zaharia Trahanache și amantul lui Zoe. Se încadrează în categoria amoretului, însă reprezintă corupția și abuzurile în funcție, pentru că se folosește de poziția sa pentru a-și îndeplini scopurile. Este educat, limbajul său

demonstrează ca este potrivit funcției, însă nu are nicio reținere de a-l trăda pe prietenul său. Trăsăturile sale reies în mod indirect din vorbele lui Trahanache: ”băiat bun, cu care, dar cam iute”, dar și prin comportament și relația cu celelalte personaje. Demonstrează onoare în relație cu Zoe, fiind gata să-și asume responsabilitatea față de femeia iubită, căreia îi propune să fugă în lume cu el. Abuzurile din funcție se demonstrează prin relația cu polițistul Ghiță Pristanda, pe care îl folosește ca pe un servitor personal.

În concluzie, prin comedia “O scrisoare pierdută”, Caragiale demonstrează măiestria prin care creează personaje “care fac concurență stării civile”. Astfel, opera ilustrează o înțelegere profundă a moravurilor societății românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea.